

אוסף רעיונות, תכנים ושירים לאירוע ראש השנה

שאפשר לקיים בקהילה של ישראלים בתפוצות לפני או אחרי החג

לישראלי חילוני בגולה, ובוודאי למי שבחר לחלק את חייו ולהקים משפחה עם אדם שאינו יהודי, ציון החגים היהודיים אינו דבר מובן מאליו. הרי אנחנו לא נוהגים ללכת לבית-כנסת, רבים מאיתנו חיים בסביבה שאינה יהודית, ואם לא ביצענו "עלייה לרגל" למשפחה בישראל לקראת החגים, ואם העבודה ממשיכה כסדרה והילדים הולכים לבית הספר כרגיל, אנחנו בקושי מרגישים שהחג מתקרב ומגיע וחולף.

מטרת ההתכנסות בערב ראש השנה – בסעודה קהילתית או עם כמה משפחות המציינות את החג יחדיו – היא לאפשר לעצמנו לטפח ולכבד את זהותנו ואת תרבותנו, ולהעביר לילדינו, בדרך המתאימה לנו, ובאופן שלא ייתן לחג המשמעותי הזה לחלוף על פנינו מבלי שזכינו לציין אותו וליהנות ממנו.

לקראת ערב ראש השנה ה'תשע"ט שיחול ב-9 בספטמבר 2018, אנו שולחים אליכם איגרת זו, ומקווים שהתכנים הנכללים בה יסייעו בידיכם באירוע חברתי או קהילתי שתקיימו לכבוד החג.

אתם מוזמנים לפנות אלינו בכל עת: machon.kehilot@gmail.com, +31.6.2122.4468

בברכת שנה טובה,

מכון קהילות

על האוסף שבפניכם

ראש השנה הוא חג המשלב בין הפרטי לאוניברסאלי, בין בריאת האדם לבריאת העולם. על-פי המסורת היהודית, ראש השנה, שלא כמו חגים אחרים, אינו נוגע לעם ישראל בלבד. ראש השנה הוא חג כלל אנושי. בתפילות החג נכתב כי ראש השנה הוא יום הדין "לכל באי עולם", כלומר לכל בני האדם, ומדוע דווקא הוא? אחת התשובות היא שהעולם נברא בחודש תשרי ושב החלה האנושות.

על-פי המסורת, אדם נידון בראש השנה על מעשיו בשנה שחלפה. בתפילות החג מתואר יום הדין בו כל בני האדם עוברים לפני אלוהים, כצאן לפני הרועה או כחיילים במסדר, ואלוהים שופט כל אחד מהם על מעשיו. אך לא רק בני אדם כיחידים נידונים בראש השנה, אלא גם עמים ומדינות: "ועל המדינות בו יאמר איזו לחרב ואיזו לשלום, איזו לרעב ואיזו לשובע".

באירוע ראש השנה שתקיימו ניתן לתת ביטוי לשני המימדים הללו, הפרטי והאוניברסאלי. מצד אחד – להתייחס אל משמעות החג עבור היחיד, ומצד שני – להדגיש את היחד, את הקהילה, ולתת ביטוי לקיומה הן ברובד הרוחני והן ברובד הגשמי.

זהו הזמן שלנו להביט לאחור, לעבר השנה המסתיימת, ולהתבונן קדימה לקראת התחלות חדשות: לתכנן תוכניות, להציב מטרות, ולברך את עצמנו ואחד את השני.

בין אם תציינו את ראש השנה בחגיגה קהילתית, בערב תרבות למבוגרים, במפגש עם חברים או בחיק משפחתכם, תוכלו למצוא באוסף הזה רעיונות ותכנים העשויים לסייע לכם לצקת באירוע תוכן ומשמעות, בדרך שלכם.

"**חוגו את חגי אבותיכם**" (קטע ממכתבו של חיים נחמן ביאליק אל חיים אומנסקי מקיבוץ גניגר, 1930)

"עצתי האחת היא: חוגו את חגי אבותיכם והוסיפו עליהם קצת משלכם לפי כוחכם ולפי מסיבתכם. העיקר, שתעשו הכל באמונה ומתוך הרגשה חיה וצורך נפשי, ואל תתחכמו הרבה.

אבותינו לא נמאסו עליהם שבתותיהם ומועדיהם, אף על פי שחזרו עליהם כל ימי חייהם כמה וכמה פעמים בנוסח אחד. הם מצאו בהם כל פעם טעם אחר והתעוררות חדשה. ויודע אתה מפני מה? מפני שהייתה בהם לחלוחית וברכת החג שכנה בנפשם."

הפעלות לילדים

קיימים אינספור רעיונות לפעילויות עם הילדים בחגי ישראל. הבאנו כאן כמה דוגמאות המשרתות, בין היתר, את הרצון שלנו להעניק לילדינו חוויית חג חילונית, בעברית.

בקבוק הבטחות – נשב עם הילדים ונחשוב, כל אחד לחוד, על מה הוא רוצה לעשות ולהספיק השנה, מה חשוב לו, ומה הוא רוצה ללמוד לגלות, ובמה הוא רוצה להשתפר. לאחר שחשבנו, נצייר או נרשום את הדברים אותם אנו רוצים לעשות בשנה הקרובה, ואת הדפים עליהם ציירנו או כתבנו נקפל ונטמין בבקבוק. אפשר להחביא את הבקבוק עם ההבטחות שלנו לגבי השנה החדשה בחצר, ואם אין לנו חצר או מרפסת אפשר גם להחביא את בקבוק ההבטחות בארון. בשנה הבאה נחזור ונפתח את הבקבוק ונראה אם עמדנו בהבטחות לעצמנו.

כרטיסי ברכה לשנה החדשה – ניקח בריסטול ועל צידו החיצוני נצייר, ובצידו הפנימי נכתוב ברכה לקרובי משפחתנו. אפשר לקנות מראש מעטפות ובולים, ולבקש מההורים לכתוב את כתובות יקיריהם על המעטפות, ומיד בתום האירוע לשלוח את המעטפות באמצעות הדואר. ואם מעדיפים לחסוך בזמן ובהוצאות, וגם לנהוג לפי רוח התקופה, אפשר שההורים יצלמו באמצעות הטלפון שלהם את כרטיסי הברכה, וישגרו אותם מיידית לקרובי המשפחה האהובים בווטסאפ (או בכל דרך אחרת). אפשר גם לבקש מההורים להעלות את הברכות אל קבוצת הפייסבוק הקהילתית.

ברכת שנה טובה בדוא"ל – כתבו עם ילדכם ברכה באי-מייל לשנה החדשה ותנו לו לצרף מכותבים ולהוסיף קובץ עם תמונה שלו או של המשפחה.

גרפיטי קהילתי – מכסים בנייר קיר גדול בחדר או באולם בו מתקיים האירוע. כל אחד מן המשתתפים מחמן לצייר עליו בגואש או לכתוב ברכה לראש השנה, וכן להטביע חותם על-ידי כף היד או הרגל.

משחק החודשים – הילדים מקבלים קלפים עם 12 החודשים העבריים והחגים ויכולים לסדר אותם כפי העולה על רוחם, לבחור מתי השנה מתחילה ואיפה היא מסתיימת, הילדים מחמנים לנסות להסביר למה השנה שלהם עדיפה על מבנה לוח השנה העברי הנוכחי. מטרת המשחק: לאתגר את הילדים לחשוב מדוע החגים נחגגים בחודש מסוים ומדוע השנה מתחילה ומסתיימת בחודש מסוים, ומה הקשר בין החודשים החגים ועונות השנה.

ברכות ותפילות אישיות, משפחתיות וקהילתיות

מבקשים מהמשתתפים לכתוב ברכות ותפילות לקראת ראש השנה. ניתן לעשות זאת לקראת האירוע ולבקש מהמשתתפים להביא עמם את שכתבו, ואפשר גם לכתוב אותן בפתח האירוע. זוהי הזדמנות לחבר ברכות ותפילות אישיות, משפחתיות וקהילתיות, ולחשוב על הדברים החדשים אותם היינו לברוא בשנה החדשה – כיצד ניצור יש מאין, או יש מתוך היש. בהמשך האירוע פותחים את התיבה, ומקריאים בסבב את הברכות והתפילות שכתבו המשתתפים.

טקס תשליך קהילתי

התשליך הוא מנהג שבו יהודים הולכים לים או לנהר ומתפללים את תפילת 'ותשליך' במטרה להטביע את חטאיהם במצולות. יש המנערים את בגדיהם או את כיסיהם, יש המשליכים פיסות לחם למים כדי שיבואו הדגים ויבלעו אותם, ואחרים פותחים את הברז בבית הכנסת ומתפללים עם המים הזורמים – הכל כמחווה סמלית להשלכת העבירות והעוונות ולזכייה בחסד.

ניתן לקיים טקס תשליך צבעוני ויצירתי, הכולל פעילות מקבילה למבוגרים וילדים או פעילות משותפת לכל משפחות הקהילה. הפעילות יכולה להיות חלק מפיקיניק קהילתי בחוף, ולכלול כתיבה או ציור של התכונות הטובות של כל אחד, ושל החלומות, השאיפות והפחדים שלנו לקראת השנה החדשה, את כל הדברים יש לכתוב על גבי ניירות קטנים, ובהמשך יבחר כל משתתף, או תבחר כל משפחה, מה היו רוצים להשליך ומה היו רוצים לשמור.

קטעי קריאה למפגש מבוגרים קהילתי לקראת ראש השנה

ראש השנה – חג בריאת האדם והעולם

מדרשים שונים מייחסים לחודש תשרי לא רק את תחילתה של כל שנה ושנה, אלא את התחלת ההתחלות – בריאת העולם, אשר שיאה בתחילתה של האנושות ובריאתם של בני האדם:

"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וַיְרְדוּ בְדָגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְבְהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הָרֶמֶשׂ הָרֹמֵשׂ עַל הָאָרֶץ: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם: וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלְאוּ אֶת הָאָרֶץ... וַיִּרְא אֱלֹהִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי."

(בראשית א')

מעגל היחיד

ראש השנה מזמן לנו את ההזדמנות לחשוב ולשוחח על תפקידו של האדם – כלומר של כל אחד מאיתנו – בעולם. מהי הייחודיות המיוחדת שהיא רק שלי ושאותה אני רוצה לבטא? במה אוכל לתרום עוד לבריאתה של מציאות אנושית טובה?

את השיר הבא כתבה לאה גולדברג, והוא מעין שיחה בין האדם לבין עצמו – שיחה של בירור וחשבון נפש על קורותיו בחייו היום-היומיים ועל הצורך לעצור לרגע, להתבונן עליהם, להודות על מה שכבר קיים, ולחשוב על מה שעוד יכול לבוא. הוא גם תפילה אישית להמשיך לחלום, לשאוף, לחפש מחזות חדשים ולאזור אומץ לפנות אליהם, כל זה בתוך השגרה וכחלק ממנה.

תפילה / לאה גולדברג

לְמַדְנִי, אֱלֹהִי, בְּרֵךְ וְהַתְּפַלֵּל	לְמַד אֶת שְׁפָתוֹתַי בְּרִכָּה וְשִׁיר הַלֵּל
עַל סוּד עֵלְהָ קָמְלִי, עַל נִגְהַ פְּרִי בִשְׁלִי,	בְּהַתְּחַדֵּשׁ זְמַנְךָ עִם בִּקְרָה וְעִם לַיִל,
עַל הַחֲרוּת הַזֹּאת: לְרֵאוֹת, לְחוּשׁ, לְנִשְׁמָה,	לְבַל יִהְיֶה יוֹמֵי הַיּוֹם כְּתַמּוּל שְׁלִשׁוּם.
לְדַעַת, לְיַחַל, לְהַכְשִׁיל.	לְבַל יִהְיֶה עָלַי יוֹמֵי הַרְגֵל.

גם המשורר והמחזאי הגרמני ברטולט ברכט, שפעל במחצית הראשונה של המאה העשרים, ביטא בשיר הבא את מחזור החיים החוזר על עצמו, ואת ייחודיותו של האדם בכך שיכול להשתנות תמידית ולעצב את חייו כרצונו ולפי אמונותיו.

הכל משתנה / ברטולד ברכט

מה שארע, ארע. המים שמזגת אל-תוף היין, לא תוכל לשפר אותם בחזרה, אבל הכל משתנה. להתחיל מחדש יכול אדם בנשימתו האחרונה.	הכל משתנה. להתחיל מחדש יכול אדם בנשימתו האחרונה. אבל מה שארע, ארע. והמים שמזגת לתוף היין, לא תוכל לשפר אותם בחזרה.
---	--

מעגל היחד

השאלות הללו קושרות את התפקיד האישי של האדם גם למושג "תיקון עולם" ו"תיקון חברה", שהרי איננו חיים לבד ואם נבטא במשהו את עצמנו תהיה לכך השפעה על האנשים בסביבתנו.

הקטעים הבאים יכולים להוות בסיס לשיחה מעניינת, אישית וקהילתית על התנועה הבלתי פוסקת הזו שבין היחיד ליחד על מעגלי החיים וההשתייכות של כל אחד מאיתנו ועל החובה או הזכות של בני האדם לפעול בעולם הזה.

משנה, מסכת סנהדרין, פרק ד'

"לפיכך נברא אדם יחידי בעולם, ללמד שכל המאבד נפש אחת, מעלים עליו כאילו איבד עולם מלא; וכל המקיים נפש אחת, מעלים עליו כאילו קיים עולם מלא.

ומפני שלום הבריות, שלא יאמר אדם לחברו, אבא גדול מאביך.

ושלא יהיו המינין [כופרים] אומרים: הרבה רשויות [אלוהיות] בשמיים.

להגיד גדולתו של, הקדוש ברוך הוא: שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד, וכולן דומין זה לזה, ומלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא, טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון, ואין אחד מהן דומה לחברו.

לפיכך לכל אחד ואחד לומר, בשבילי נברא העולם."

ר' נחמן מברסלב, ליקוטי מוהר"ן, חלק ה'

כי צריך כל אדם לומר: כל העולם לא נברא אלא בשבילי (סנהדרין לז). נמצא כשהעולם נברא בשבילי, צריך אני לראות ולעיין בכל עת בתיקון העולם. ולמלאות חסרון העולם ולהתפלל בעבורם.

דאו דה צ'ינג, פרק י'

חכמי הדאו הסיניים סברו באופן פרדוקסאלי שהאדם משפיע יותר ככל שהוא מנסה להשפיע פחות. המאמץ להשפיע גורם לחוסר השפעה או להשפעה לא רצויה, שלפעמים יוצא שכרה בהפסדה, בעוד שניסיון הפרט לתקן את עצמו לחיות בהרמוניה עם טבעו משפיע מאליו על הסביבה:

התוכל לאהוב, בלי לכפות?
להזיז שערי שמים, ולהישאר דומם?
לתפוס ארבע כנפות תבל, בלי לפעול?
להצמיח ולכלכל,
להצמיח -- לא לרכוש,
לפעול ללא ציפיות,
להנחות ולא לשלוט:
זה הכושר העליון.

"לו יהי" – תפילה חילונית לשנה טובה יותר

השיר הזה, שהוא למעשה תפילה לכל דבר, מבטא את השאיפה של כולנו לכך שהשנה הקרובה תהיה פשוט טובה יותר.

לו יהי / נעמי שמר

לו יהי, לו יהי...	עוד יש מפרש לבן באופק
מה קול ענות אני שומע	מול ענן שחור כבד
קול שופר וקול תופים	כל שנבקש לו יהי.
כל שנבקש לו יהי	ואם בחלונות הערב
לו תישמע בתוך כל אלה	אור נרות החג רועד
גם תפילה אחת מפני	כל שנבקש לו יהי.
כל שנבקש לו יהי	לו יהי, לו יהי
לו יהי לו יהי...	אנא - לו יהי
ואם פתאום יזרח מאופל	כל שנבקש לו יהי.
על ראשנו אור כוכב	אם המבשר עומד בדלת
כל שנבקש לו יהי.	תן מילה טובה בפיו
אז תן שלוה ותן גם כוח	כל שנבקש לו יהי
לכל אלה שנאהב	אם נפשך למות שואלת
כל שנבקש לו יהי.	מפריחה ומאסיף
לו יהי, לו יהי...	כל שנבקש לו יהי

"לו יהי" הוא שיר שכתבה והלחינה נעמי שמר בזמן מלחמת יום הכיפורים ב-1973. עוד לפני כן היא תכננה לכתוב מילים עבריות לשיר "Let it be" של הביטלס, ועם פרוץ המלחמה היא כתבה את מילותיו, המבטאות תקווה לסיום מהיר של המלחמה ולשלומם של החיילים, אם כי ניתן לפרש אותן גם באופן אוניברסאלי – הן מתאימות ונכונות בכל עת. אגב, פול מקרטני עצמו פירש את מילות השיר בצורה שונה והסביר כי "Let it be" הוא "אל תדאג - הנח לדברים להיות כפי שהם".

כשהשמיעה שמר את השיר לזמרת חוה אלברשטיין על מנת שתבצעו, טען בעלה, שחזר משירות מילואים, כי יש להתאים לשיר זה מנגינה מקורית, במקום הלחן של "Let it be", ושמר שינתה את הלחן כך שיתאים למילים העבריות.

הבית השני של השיר ("אם המבשר עומד בדלת, תן בשורה טובה בפיו, כל שנבקש - לו יהי") הושמט במרוצת השנים מרוב הביצועים (למעט מהביצוע של חוה אלברשטיין), מפני שמילותיו עצובות במיוחד ומזכירות את המשפחות הרבות בישראל שקיבלו בשורות איוב.

חודש תשרי – בין הקיץ לסתיו

בימים האחרונים אנחנו מרגישים שהקיץ הסתיים, שהסתיו כבר כאן, וגם חזרנו לעבודה, הילדים התחילו שנת לימודים חדשה, השלכת בעיצומה ושעות האור הולכות ומתקצרות. השירים הבאים יעזרו לכם להיכנס לאווירת הסתיו. את הראשון שבהם – "אסיף", כתב איתמר פרת והלחינה נעמי שמר. השיר הזה מושמע רבות בתחנות הרדיו בישראל מדי שנה בתקופת חגי תשרי, ולכן אתם בטח מכירים את המנגינה שלו, אז אפשר לשיר אותו יחד.

אסיף / מילים: איתמר פרת, לחן: נעמי שמר

אסוף את המעשים את המילים והאותות כמו יבול ברכה כבד משאת.	אסוף את כל מראות פניה היפים כמו את הפרי ואת הבר. האדמה היא אפורה מתחת לשלפים ואין לה עוד לתת לך דבר.
אסוף את הפריחה אשר גמלה לזיכרונות של קיץ שחלף בטרם עת.	ואין יותר גבעול חולם על שיבולתו ואין יותר נדרי ואסרי רק הבטחת הרוח כי הגשם בעיתו עוד יחונן את עפרה בתום תשרי.

רוח סתיו / מילים: יחיאל מוהר, לחן: יוחנן זראי

אל תתבייש, היה עצוב. אל תצטער, אם תצטער: זאת היא עונה כזאת, חבוב, זה רק הסתיו זה עובר.	הנה באוירה כזאת לנערה שוב אין אומרים: "הי, בובה, מותק, בואי לרקוד" - אלא: "הביטי, ליל סתוים..."
לך ערירי בליל העיר, הבט לרום, חפש כוכב, מותר, מותר גם לצעיר להיות טיפה זקן בסתיו.	אתה צוחק: "שטויות, שטויות". מן התרגשות, "הו, מה פתאום..." אז למה זר סיתוניות שלחת לילדה שלשום?
זה הסתיו עם הענן ועם הרוח המיבב, ואם אתה סתם ציניקן בכל זאת זה צובט בלב.	זה הסתיו עם הענן... דמעה, אל תתאדם, חבר, היא לא תגרום שום נזקים. תאמר: "זה גשם לא יותר", אבל הן שנינו זאת יודעים.
	זה הסתיו עם הענן...

חודש תשרי הוא החודש הראשון למניין השנה והשביעי למניין החודשים מחודש ניסן: "בחודש השביעי, באחד לחודש, יהיה לכם שבתון, זיכרון תרועה, מקרא קודש" (ויקרא כג כד). זהו חודש "הימים הנוראים" ימי הרחמים, הסליחות, התשובה והכפרה, בהם ממשיכים את אמירת הסליחות שהחלו בחודש אלול.

מקור שם החודש: מקור שמו של החודש בבלי, "תשרית" שמשמעותו הוא התחלה. החודש בו מתחילה השנה החדשה. בלוח החקלאי העברי הקדום שנמצא בחפירות גזר החודש נקרא "ירח האסיף" המציין את גמר איסוף תנובת השדה.

עם צאת הקיץ בתשרי מגיע הסתיו. יום חם מתחלף ביום קריר, יום בהיר ביום מעונן ויום לח ביום יבש, זאת עונת הסתיו ותהפוכותיה. גם שנה חדשה נכנסת עם צפונותיה, האם תביא גשמי ברכה בעקבותיה או ימים שחונים, ללא מטר, בכנפיה. משיב הרוח ומוריד הגשם, היא ברכת הסתיו והחורף, שמחליפה את ברכת מוריד הטל של הקיץ. התבואות נאספו בשדות, חג האסיף חולף ועיני כולם נשואות לשמים כדי לראות סימנים לענני גשם שיביאו עימם שפע לשנה החדשה.

בעצם, זוהי תקופה של שינויים, של התחדשות, של מעברים. תקופות שכאלו מנדנדות במעט את השגרה היומיומית, את הפעולות הרגילות, האוטומטיות ומזמנות לנו שאלות של בחינה – בחינת ההווה ובחינת העתיד. אלו מרכיבים אנחנו רוצים לשמר ואלו לא? אלו הצלחות אנו רוצים לשעתק ומאלו כישלונות אנו יכולים ללמוד ולהתקדם? אלו ערכים חשובים לנו וכיצד נביא אותם לידי ביטוי? ומה עוד לא הספקתי לעשות ושעליו אני לא מוכן לוותר?

שיר תשרי / מילים: רחל שפירא, לחן: דני עמיהוד

השמיים משתנים לעיני החקלאים. השכנים מתכוננים לימים הנוראים.	כבר ראיתי נחליאלי ואולי זה רק נדמה לי עוד חמסין נשבר אתמול תם החופש הגדול עוד חמסין נשבר אתמול גם החופש הגדול.
מישהו חושב עליך ורושם את מעשיך. בוא הביתה במהרה עם הרוח הקרירה בוא הביתה במהרה עם הרוח הקרירה.	מה יקרה ומה יחלוף? שואלים הכתבים, כשלאורך כביש החוף מתייצבים החצבים.
מנדרינו מבשילות בפרדס במועדן. המורות משתעלות והולכות לישון מוקדם.	מה בעיתוני הערב מבשרת הכותרת? בוא הביתה במהרה עם הרוח הקרירה בוא הביתה במהרה עם הרוח הקרירה.

שיחה בנושא חשבון נפש

התקופה הזו בשנה, שבין ראש חודש אלול לבין יום הכיפורים, נתפסת במסורת היהודית כזמן של חשבון נפש. לפני שנדבר על כך, נקרא ביחד את הטקסטים הבאים:

"ברוך אתה שנתת לנו את ראש השנה.

את יום הזיכרון הזה, יום התרועה וההתראה. שנתת לנו את היקיצה הזו, את הבלמים האלה, את המבט אחורנית.

כי אנחנו רצים, ריבוננו-של-עולם, כל השנה רצים, ואין לנו יודעים מפני מי, ואין לנו שמים לב לקראת מה, וגם להביט אחור חבל לנו, מרוב דהירתנו אל המי-יודע-מה. כל השנה אנחנו דוהרים ואצה לנו הדרך, עד שאפילו איננו מתבוננים לדעת מה אנחנו דשים בעקבינו, ומי נרמס ברגלינו הדוהרות, ואיזו הדרך נרוץ בה.

עייפים אנחנו ומושכי-בעול, מזנקים לרוץ ולגמוא מרחקים – וברוך אתה שנתת לנו את ראש השנה. והוא טופח על שכמנו ואומר בקול שופר: רגע, לאן, לאן זה בעצם? והוא מציב לעומתנו את הרמזור ומצווה: עצור, עצור מעט, חכה רגע!

הנה, הוא אומר לנו, אתם רצים, אבל שימו לב, אולי רודפים אתם אחרי משהו ולא רצים אל המטרה? ואולי אתם רצים אל הפח או אל הפחת. ואנחנו – עייפי מרוץ, טרוטי עיניים, מסתכלים סביב, קדימה, אחורה, ושואלים: אנה זה נקלענו, והיכן היא נקודת הזינוק? ובאמת, לאן פנינו מועדות, ובעצם, מי אנחנו בכלל?!...

ברוך אתה שנתת לנו את ראש השנה. יום התזכורת הזה, שבו אנחנו מוסיפים עוד שנה למניין שנותינו, עוברים בידועין ובשימת לב מן השנה אל השנה, ורואים את מכסת ימינו העוברת טיפין טיפין אל מחוז העבר, ואת המיכל המתמעט. ואנחנו מביטים בראש השנה אשר נתת לנו כמו במראה, ומגלים פתאום עוד קמט בפנינו, עוד קצת שיער שיבה, עוד יותר ידונו מגוידות.

ואנחנו חשים את גרותנו בעולם הזה, את נוכריותנו בו, ותמהים: איך רצינו להפוך מלון-אורחים לנחלה? ואת הגשר, איך חשבנו לעשותו בית? ואנו – עוברי דרך, היאך חשבנו כי אזרחים אנחנו, ויושבי קבע? ודינו ממששות בלוח השנה החדש וחושינו יודעים מאוד, שגם הוא רק גשר-של-נייר אל מחוז העתיד המתקרב.

ברוך אתה שנתת לנו את ראש השנה. את קול התקיעה המעורר, את קול השברים המתרוצץ, את קול התרועה הפוצר ומתחנן. שנתת לנו את יום ההרהורים הזה, את נקיפות המצפון, את אימת המאזן, את הרמזור, את הבלמים, את התזכורת."

* * * * *

הטהרות / שולה אפרת, משמר העמק

ושוב הימים באים ומתקצרים
והשנים הולכות ומתארכות,
רק הזמן חומק כחול בין האצבעות.

אתה שואל: לאן?
אתה תוהה: לשם מה?
מבקש לגלות סוד האור הגנוח בחילופי העונות.

מעוף החסידות מלוא-שמים
נרות החצב הדולקים עלי-דרך,
וריח גשם ראשון,

ברוח הערב הטופחת בחזה קלות,
משילים מעליך את אחרון
העונות.

דחוף מאוד לתת / דוד אבירן

דחוף מאוד לתת לעצמי עכשיו הזדמנויות נוספות, לצאת מתוך ההזדמנויות הקודמות שכבר ממשו, לעבר אפשרויות חדשות-חדשות, אפשרויות פתוחות. בשלב מסוים חדלתי לספק לעצמי מצרך חיוני זה. זכרתי רק את האספקות הקודמות, המסויגות, השופעות, וחשבתי לתמי שמלאי-האפשרויות לא יתם עולמית. לא חשבתי על עצמי במשגים תעשייתיים קונבנציונליים. ולכן ספקתי בבת-אחת את כל חמר-הגלם ותכניות-היצור.

עכשיו האספקה מתחילה, אחת, שתים, שלוש. ברכבות ובמטוסים ובאניות-משא ובמשאיות ענק. אני מספק לעצמי אפשרויות נוספות, שלא תתמנה כל-כך מהר. אני פותח לפני עצמי דלתות סמויות וחולף דרךן. אני מאותת לאופציות החדשות להגיע אלי במהירות-שיא.

דחוף מאוד לתת לעצמי עכשיו אפשרויות נוספות. האפשרויות הקודמות מצו פחות או יותר בתקופות קודמות. יש לי כתיבה זורמת, ואני מתגבר כמעט על כל אתגר, אבל לא זה מה שאני מחפש, לכן אני מחפש אפשרויות חדשות. אני אמצא אותן, אל דאגה, אני אמצא אותן. הן כבר מחכות לי ליד פתח הבית, הן מחכות לי. הן יודעות עלי כל מה שצריך לדעת - יש להן כל הנתונים. הן פועלות לפי הנתונים שיש להן ולפי המידע הדרוש. הן מחפשות אותי כמו שאני מחפש אותן, כי אני האפשרויות שלהן כמו שהן האפשרויות שלי.

שאלות ונושאים לשיחה

- האם חשוב לערוך חשבון נפש? אולי עדיף להימנע מזה, לא לערוך חשבונות ו"מה שהיה היה", ושמא בכלל רצוי להביט רק לפנים...?
- האם גם אצל מישהו מכם התקופה הזו בשנה מתקשרת עם רצון לעשות חשבון נפש?
- איך אתם מציינים את ראש השנה מחוץ לישראל?
- האם ראש השנה מעורר אצלכם תחושה מיוחדת כלשהי?
- לאילו דברים אתם מתגעגעים בראש השנה?

שירת הרבים

בראש השנה / מילים ולחן: נעמי שמר

בראש השנה, בראש השנה
פרחה שושנה אצלי בגנה.
בראש השנה, סירה לבנה
עגנה לה בחוף פתאם.

בראש השנה, בראש השנה
לבנו ענה בתפלה נושנה
שיפה ושונה תהא השנה
אשר מתחילה לה היום.

בראש השנה, בראש השנה
פרחה עננה ברקיע הסתו.
בראש השנה כנר נשמה
עלה בשדה חצב.

בראש השנה, בראש השנה
לבנו ענה בתפלה נושנה
שיפה ושונה תהא השנה
אשר מתחילה לה עכשו.

בראש השנה, בראש השנה
פרחה מגינה שאיש לא הכיר
ותוף יממה הזמר המה
מכל חלונות העיר.

בראש השנה, בראש השנה
לבנו ענה בתפלה נושנה
שיפה ושונה תהא השנה
אשר מתחילה לה בשיר.

בשנה הבאה / מילים: אהוד מנור, לחן: נורית הירש

בשנה הבאה נשב על המרפסת
ונספר צפרים נודדות
ילדים בחפשה ישחקו תופסת
בין הבית לבין השדות

עוד תראה, עוד תראה
כמה טוב יהיה.
בשנה, בשנה הבאה

ענבים אדמים יבשילו עד הערב
ויגשו צוננים לשלחן,
ורוחות רדומים ישאו על אם הדרך
עתונים ישנים וענן.

עוד תראה, עוד תראה
כמה טוב יהיה בשנה,
בשנה הבאה.

בשנה הבאה נפרש כפות ידים
מול האור הנגר, הלבן.
אנפה לבנה תפרש באון כנפים
והשמש תזרח בתוכן.

עוד תראה, עוד תראה
כמה טוב יהיה
בשנה בשנה הבאה.

תודה / מילים: עחי חיטמן, לחן: יורגו דאלארס

תודה על כל מה שבראת,
תודה על מה שלי נתת
על אור עינים, חבר או שנים
על מה שיש לי בעולם.
על שיר קולח, ולב סולח
שבזכותם אני קיים.

תודה על כל מה שבראת,
תודה על מה שלי נתת
על צחוק של ילד, ושמי התכלת
על אדמה ובית חם.
פנה לשבת, אשה אוהבת
שבזכותם אני קיים.

תודה על כל מה שבראת,
תודה על מה שלי נתת
על יום של אשר, תמימות וישר
על יום עצוב שנעלם.
תשואות אלפים, וכפים
שבזכותם אני קיים

שנים עשר ירחים / מילים ולחן: נעמי שמר

בתשרי נתן הדקל פרי שחום נחמד.
בחשוון ירד יורה ועל גגי רקד.
בכסלו נרקיס הופיע. בטבת ברד.
ובשבט חמה הפציעה ליום אחד.

באדר עלה ניחוח מן הפרדסים
בניסן הונפו בכח כל הרמשים.
באיר הכל צמח ובסיון הבכיר.
בתמוז ואב שמחנו אחר קציר.

תשרי, חשוון, כסלו, טבת חלפו, עברו ביעף.
גם שבט, אדר, ניסן, איר סיון, תמוז ואב.
ובבוא אלול אלינו ריח סתו עלה,
והתחלנו את שירנו מהתחלה.

ראש השנה / מילים: לאה נאור, לחן: משה וילנסקי

שנה טובה, שנה טובה, שנה טובה,
שנה שקטה, שנה יפה, שנה שלוה,
שהשנה הזאת תהיה שנה טובה,
שנת שלום, ושנת חלום ואהבה.

שנה טובה, שנה טובה לגמדים,
ולנסיכות שבספרי הילדים,
לאמהות ולאבות ולדודים,
ובמיוחד שנה טובה לילדים

שנה טובה ומאירה לכוכבים,
לרחוקים, וגם לאלה שקרובים,
ולכוכב שלי מעל לצפצפה
שנה של אור, שנה טובה, שנה יפה.

שנה טובה למטוסים המהירים
אשר טסים להם מעבר להרים,
ולילדים המקנאים בהם כל כך
שנה טובה, שנה טובה ומתוקה.

שנה טובה לתפחים בפרדסים,
שנה טובה לרכבות על הפסים,
לדייגים, ואם אפשר גם לדגים,
שנה טובה לחופשים ולחגים.

שנת הצלחה, שנה טובה, שנה יפה
תהיה לאיש אשר תוקע בשופר,
שתקיעתו תחדור את כל הרקיעים
ושתגיע לרקיע השביעי.

שנה טובה, שנה טובה, שנה טובה,
שנה שקטה, שנה יפה, שנה שלוה,
שהשנה הזאת תהיה שנה טובה,
שנת שלום ושנת חלום ואהבה.

ראש השנה / מילים: לוי קיפניס, לחן: נחום ורדי

שנה הלכה, שנה באה אני כפי ארימה שנה טובה לך, אבא, שנה טובה לך, אמא	שנה טובה, שנה באה אני כפי ארימה שנה טובה לך, אבא, שנה טובה לך, אמא
שנה טובה, שנה טובה	שנה טובה, שנה טובה
שנה טובה לכל עמל בניר וגם במלט, שנה טובה ומתוקה לכל ילדה וילד!	שנה טובה לדוד גיבור אשר על המשמרת ולכל נוטר, בעיר, בכפר, ברכת "חזק" נמסרת.
שנה טובה, שנה טובה	שנה טובה, שנה טובה

ותן ברכה / מילים: מן המקורות, לחן: נורית הירש

ברך עלינו את השנה הזאת
את השנה הזאת.
ברך את כל מיני תבואתה לטובה
ותן ברכה על פני האדמה.

ושבענו מטובה וברך שנתנו
כשנים הטובות.
ושבענו מטובה וברך שנתנו
כשנים הטובות.

ותן ברכה ותן ברכה
ותן ברכה על פני האדמה.
ותן ברכה ותן ברכה
ותן ברכה על פני האדמה.